

Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk.

(opracowane na podstawie: „Nowak S., Mysłajek R. W., Okarma H., Śmietana W, 2005, Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków”)

Lp.	Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działania
1.	W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie w pobliżu zabudowań na tych terenach.	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
2.	Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.
3.	W obszarze zabudowanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinięty ogon), zabłąkanego. Obserwacje (zdjęcia i filmy), nawet wielokrotne, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni.	Osobnik podczas dyspersji, zabłąkał się do miasta (np. szedł wzdłuż rzeki). Wójt, burmistrz, prezydent miasta podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55, z późn zm.) – zwanej dalej „uop”; upoważnienie, o którym mowa wyżej wydawane jest na wniosek podmiotu zainteresowanego).
4.	Dowolne	Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny.	Sytuacja wymagająca uwagi. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/ filmowej zachowania, i przesłanie do eksperta, który potwierdzi przynależność gatunkową oraz doradzi w trakcie podejmowania decyzji. W przypadku konieczności uśmiercenia zwierzęcia wójt, burmistrz, prezydent miasta występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub ministra właściwego do spraw środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego). Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych).
5.	Dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej).

Lp.	Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działania
		(kilka tygodni) regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje zwierząt gospodarskich ale zbliża się do ludzi i wzbudza niepokój mieszkańców.	Rekomendowane przeprowadzenie inspekcji terenowej, instalacja wideopułapek i przygotowanie raportu w terminie do trzech dni. W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania. W przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie o odstępstwo od zakazu umyślnego płoszenia (np. przy użyciu broni z amunicją kulową lub innych środków) lub odłów (pozostawienie w niewoli albo też oznakowanie nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlenie do najbliższego dużego kompleksu leśnego). Zarówno odłowiony osobnik jak i odstrzelony powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym, powinna zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz powinny zostać pobrane próby do badań genetycznych (przez właściwy podmiot prowadzący takie badania). Analogiczna procedura na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego prowadzona jest przez Dyrektora Parku.
6.	W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych.	Wilki zaatakowały zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne.	Hodowca natychmiast po stwierdzeniu szkody zabezpiecza ślady, składa niezwłocznie wniosek do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie o odszkodowanie. Hodowca wraz z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie ustala, jakie w danym przypadku powinny być zastosowane zabezpieczenia przed kolejnymi atakami. Ww. zabezpieczenia wykonywane są samodzielnie przez hodowcę lub na zasadach współdziałania z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Warszawie. Analogiczna procedura na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego wymaga udziału Dyrektora Parku zamiast Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie.
7.	Dowolne	Wilki często atakują zwierzęta gospodarskie.	Procedura zgłaszania szkód i ich szacowania, a także wykonywania odpowiednich zabezpieczeń taka sama jak powyżej. W przypadku wystąpienia powtarzających się co najmniej kilkukrotnie skutecznych ataków wilków na zwierzęta w jednym

Lp.	Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działania
			gospodarstwie należy przeanalizować przyczyny. Jeżeli ataki wilków nie są wynikiem zaniedbań hodowcy (takich jak pozostawianie zwierząt gospodarskich bez ochrony w nocy) poszkodowany (lub wójt, burmistrz, prezydent miasta gdy dotyczy to większej liczby poszkodowanych w danej gminie) występuje do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (lub ministra właściwego do spraw środowiska, gdy zdarzenie ma miejsce na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego) z wnioskiem o wydanie zezwolenia na umyślne zabijanie wilków wyrządzających szkody.

Zasady, których należy przestrzegać, aby uniknąć sytuacji, w której wilki oswajają się i zaczynają stwarzać problemy wg S. Nowak i R.W. Mysłajka, opublikowane w opracowaniu pt: „Po sąsiedzku z wilkami”. Stowarzyszenie dla Natury „Wilk” Twardorzeczka 2019:

- 1) *NIGDY NIE DOKARMIJ WILKÓW, nawet jeśli zwierzęta wyglądają na wychudzone i wymagające pomocy. Zamiast karmić lub próbować samodzielnie pomagać wilkowi, zawiadom natychmiast właściwą terenowo Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska (RDOŚ) i skontaktuj się ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk”.*
- 2) *Mieszkając w pobliżu lasu, przetrzymuj odpadki spożywcze w szczelnych pojemnikach z pokrywami. Resztki żywności pozostawione na kompoście poza ogrodzeniem posesji, w szczególności kawałki mięsa i wędlin, mogą zwabiać wilki. Zainstalowanie oświetlenia z czujnikami ruchu w pobliżu miejsc składowania odpadów kuchennych może odstraszać wilki od podchodzenia w ich pobliże.*
- 3) *Jeśli jesteś turystą, spacerujesz po lesie, wędrujesz z plecakiem, biwakujesz w lesie, uprawiasz biegi terenowe lub inne rodzaje rekreacji aktywnej, jesteś zbieraczem grzybów lub jagód, nigdy nie pozostawiaj resztek żywności w koszach na parkingach leśnych, miejscach biwakowych, pod wiatami i w innych miejscach odpoczynku dla turystów, nawet jeśli wydaje się, że są one szczelne i regularnie opróżniane.*
- 4) *Jeśli jesteś fotografem przyrodniczym lub myśliwym, nigdy nie dostarczaj mięsa na nęciska przy czatowniach lub ambonach. Nie ma znaczenia, czy są to szczątki martwych zwierząt dzikich lub hodowlanych, czy też produkty zawierające mięsne składniki, np. karma dla psów. Wilki, dzięki niezwykle czułemu węchowi, orientują się, że to człowiek dostarczył pokarm, i mogą zacząć postrzegać ludzi jako dostarczycieli pożywienia.*
- 5) *Jeśli pracujesz w lesie, jesteś np. pracownikiem zakładu usług leśnych, budowniczym dróg leśnych, instalatorem sieci energetycznych, nigdy nie pozostawiaj żywności w miejscu pracy. Pakuj wszystkie odpadki i zabieraj z sobą. Pozostawiona żywność może zwabiać drapieżniki w pobliże pracujących w lesie ludzi.*
- 6) *Jeśli jesteś leśnikiem lub pracownikiem parku narodowego i odpowiadasz za turystyczne udostępnianie terenów leśnych, nie instaluj w lesie koszy na odpadki. W zamian zainstaluj tablice zachęcające turystów do zabierania resztek jedzenia i opakowań po żywności ze sobą do domu.*
- 7) *Bądź świadom, że jakkolwiek jest powód pozostawiania lub udostępniania resztek żywności w lesie lub w jego pobliżu, wilki, a szczególnie młode osobniki, mogą uzależnić się od takiego źródła pokarmu i w efekcie nauczyć się postrzegać ludzi jako dostarczycieli pożywienia.*
- 8) *Zawsze zwracaj uwagę i odpowiednio reaguj na sytuację z której wynika, że wilki regularnie żerują na pokarmie pozostawianym przez ludzi (nęciska, czatownie fotograficzne, kosze i doły na śmieci, kompostowniki, itp.). Zawiadom o tym natychmiast odpowiedni Urząd Gminy i Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.*
- 9) *Jeśli znajdziesz w lesie szczenię wilka, NIGDY GO NIE DOTYKAJ ANI NIE ZABIERAJ Z SOBĄ, nawet jeśli wygląda na chore i skrajnie wycieńczone. Jeśli masz możliwość, zrób mu kilka zdjęć i zaznacz to miejsce w swoim telefonie (np. w Google Maps), albo zapamiętaj numer najbliższego słupka oddziałowego i natychmiast zawiadom właściwą Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska i skontaktuj się ze Stowarzyszeniem dla Natury „Wilk”.*
- 10) *Jeśli dowiesz się, że ktoś przetrzymuje nielegalnie wilka w niewoli, dla dobra swojego i sąsiadów, natychmiast zawiadom odpowiednią RDOŚ.*
- 11) *Jeśli spotkasz w lesie wilka, który podchodzi zbyt blisko (na odległość poniżej 30 m) lub przygląda się zbyt długo i nie czujesz się komfortowo w tej sytuacji, albo też drapieżnik poszczekuje lub warczy na ciebie, podejmij następujące działania:*
 - *Unieś ręce i machaj nimi szeroko w powietrzu. To rozprzestrzeni twój zapach, sprawi że twoja sylwetka będzie lepiej widoczna.*
 - *Pokrzykuj głośno, ostrym tonem w stronę wilka. To pozwoli mu zorientować się, że ma do czynienia z człowiekiem i że nie jest mile widziany.*
 - *Jeśli zwierzę nie reaguje i zamiast oddalić się, podchodzi bliżej, rzucaj w niego będącymi w zasięgu ręki przedmiotami, najlepiej grudami ziemi.*
 - *Wycofaj się spokojnie; możesz przyspieszyć dopiero gdy masz pewność, że zwierzę jest daleko i nie interesuje się tobą.*

Jeśli masz taką możliwość, zrób zwierzęciu zdjęcie i zawiadom o zdarzeniu właściwy Urząd Gminy, RDOŚ i Stowarzyszenie dla Natury „Wilk”.